

UOT: 336.02: 336.71

JEL: E44; G32; E5

ƏLİYEV A. A.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) magistrı

E-mail: ayaz_aliyev93@bk.ru

AZƏRBAYCANDA MALİYYƏ BAZARLARININ İNKİŞAFINDA BANK SEKTORUNUN FƏALİYYƏT İSTİQAMƏTLƏRİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda maliyyə bazarlarının inkişafı və bankların rolu tədqiq olunur.

Həmçinin, məqalədə dövlət büdcəsi, bank sistemi və qiymətli kağızlar bazarı məsələlərinə baxılmışdır. Təhlil əsasında problemlər araşdırılmış, onların aradan qaldırılması məqsədilə təklif və tövsiyələr irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: *maliyyə bazaarı, bank, dövlət, qiymətli kağızlar, valyuta, büdcə, investisiya.*

GİRİŞ

Müasir şəraitdə ölkənin iqtisadiyyatında maliyyə resurslarının davamlı iştirakı ilə dinamik inkişaf başlayır. Bazar iqtisadiyyatı şəraitinə əsasən, maliyyə bazarları mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, makroiqtisadi səviyyədə və dövlət səviyyəsində maliyyə resurslarının təmin edilməsi üçün vacib vasitədir. Daxili maliyyə vəsaitlərdən əlavə, xarici resurslarının təmin edilməsinin iqtisadi inkişafa təsiri vardır. Maliyyə bazarları maliyyə münasibətləri sahəsində alış-veriş əlaqələrinin əmtəəsi, pul vəsaitlərinin hərəkəti üçün xüsusi forma və üsul kimi fəaliyyət göstərir.

Maliyyə bazarları investorların vəsaitlərini cəlb edir və onları korporasiyalara ötürürler, həmçinin onlar korporasiyalara əməliyyatları maliyyələşdirməyə və böyüməyə imkan verirlər. Pul bazarları şirkətlərə qısamüddətli borc almağa və korporasiyaların genişlənməsini dəstəkləmək üçün uzunmüddətli vəsait qazanmağa imkan verir.

Maliyyə bazarlarının iqtisadiyyatda əsas rolu maliyyə resurslarının yenidən bölgüsünü təşkil etməkdir. Belə ki, maliyyə resurslarının formallaşması, onun daha səmərəli bölgüsü və məqsədönlü istifadəsinin təmin edilməsi məhz maliyyə bazarının köməyi ilə müntəzəm olaraq idarə olunur.

Maliyyə bazarına əsas olaraq qiymətli kağızlar ehtiyatı və istiqrazlar, qiymətli metallar daxildir. Maliyyə bazarlarının məqsədi nağd pulun maliyyə resurslarına ehtiyacı olanlara effektiv şəkildə səfərbər edilməsi və satılmasını təmin

etməkdir.

Azərbaycanda maliyyə bazarlarının yaranması və formallaşması

Azərbaycan Respublikasında maliyyə bazarlarının formallaşması bilavasitə maliyyə institutlarının yaradılması ilə əlaqədədir. Bir çox maliyyə institutlarının fəaliyyəti indiyədək Prezidentin sərəncamı, Hökumətin qərarları, təlimatları və yaxud ayrı-ayrı nazirlik və idarələrin təlimat və izahatları ilə tənzimlənir. Söz yoxdur ki, bu kimi vəziyyət maliyyə bazarlarının ayrı-ayrı seqmentlərinin formallaşması və inkişafına mənfi təsir göstərir. Təşkilati nöqtəyi-nəzərdən maliyyə bazarlarını maliyyə alətlərinin emissiyasını, alqı və satqısını həyata keçirən maliyyə institutlarının, iqtisadi subyektlərin məcmusu kimi nəzərdən keçirmək olar[1, s.113]

Maliyyə institutlarının tipindən və maliyyə alətlərinin növündən asılı olaraq Azərbaycanın maliyyə bazarını aşağıdakılara bölmək olar:

- pul bazaarı
- qiymətli kağızlar bazaarı
- sigorta bazaarı
- valyuta bazaarı və qızıl bazaarı.

Maliyyə bazarlarının başlıca təyinatı yığımın maliyyə resurslarının son istehlakçıları arasında səmərəli bölgüsünü təmin etməkdən ibarətdir. Bu məsələnin həlli həm obyektiv, həm də subyektiv səbəblər üzündən olduqca mürəkkəbdir, ona görə ki, bu halda maliyyə bazaar iştirakçularının müxtəlif, tamamilə bir-birinə zidd olan mənafeləri və maliyyə öhdəliklərinin yerin yetirilməsinin çox riskli olması nəzərə alınmalıdır.

Bildiyimiz kimi, maliyyə bazarının fəaliyyət göstərməsinin əsas hərəkətverici qüvvəsi onun subyektləridir ki, onlarsız maliyyə bazarını təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Maliyyə bazarının subyektləri dedikdə, burada həyata keçirilən bazar əməliyyatlarında bilavasitə və dolayısiyla iştirak edən – qiymətli kağızların emissiyasını və yerləşdirilməsini həyata keçirən, onların alqı – satqışında iştirak edən, bazarın fəaliyyətini tənzimləyən, vasitəcilik rolunda çıxış edən və s. fəaliyyətləri həyata keçirən ayrı-ayrı şəxslər və təşkilatlar başa düşülür. Azərbaycan Respublikasının qiymətli kağızlar bazarının infrastrukturunu bazarda bir neçə funksiyanın həyata keçirilməsində rol oynayan peşəkar iştirakçılarından ibarətdir. Həmin iştirakçılara bazarda əqdlərin bağlanmasında və maliyyə bazarının tənzimlənməsində iştirak edən subyektləri – brokerlər və dilerləri (underrayer və market meykerlər daxil olmaqla), ticarət platformasını və qarşılıqlı öhdəliklərin və hesablaşmaların aparılmasını təmin edən Bakı Fond Birjasını, qiymətli kağızların mərkəzləşdirilmiş saxlancının və reyestrinin aparılmasını təmin edən Milli Depozit Mərkəzini, səhmdar cəmiyyətləri, kommersiya banklarını, AR Mərkəzi Bankını və s. aid etmək olar [2, s.135].

Azərbaycanda bank sisteminin təşkili və inkişaf prinsipləri

Bank sistemi Azərbaycanın maliyyə sisteminin mühüm elementi hesab olunur. Bu gün bankların aktiv və kapital həcmi regionun əhatə sahəsi üçün digər maliyyə vasitəcılərinə nəzərən geridə qalıblar. Dövlət bütçəsi, bank sistemi və qiymətli kağızlar bazarı həmişə six qarşılıqlı fəaliyyət göstərir, yəni bir-birini tamamlayır, həm də bir-biri ilə daha çox resurs cəlb etmək uğrunda mübarizə aparır. Burada rəqabətin səbəbi eyni istiqamətdə bütün üç kanalın dinamikasıdır. İqtisadiyyatın müxtəlif sahələri ehtiyat resursları ilə sərmayenin səfərbər edilməsini təşviq edən, prespektivli və rentabelli, dinamik inkişaf edən məhsulun lehinədir. Bu baxımdan investor real pul qazanmaq üçün dəyərli sənədlərə investisiyasını edir ki, bu da yalnız rentabelli müəssisələr tərəfindən həyata keçirilə bilər [3, s.178].

Bazar prinsiplərinə əsaslanan bank sistemi respublikada ilk pillə kimi Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, ikinci olaraq kommersiya bankları və qeyri-bank kredit təşkilatları

kimi fəaliyyət göstərir. Ölkəmizdə bank sektorunda islahatların birinci mərhələsində dövlət banklarının yenidən qurulması və bərpası tədbirləri görülmüş, fərdi bank sisteminin institusional formalaşması təmin edilmişdir. Bu mərhələdə kapitala dair aşağı tələblər, sistemə daxil olmaq üçün çox liberal şərtlər müəyyən edilmiş və bank fəaliyyətinin tənzimlənməsi üçün tənzimləyici qurumlar formalasdırılmışdır. Bu proseslər nəticəsində bank sistemi institusional şəkildə genişlənməyə başlamış və özəl bankların sayı sürətlə artmışdır.

2000-ci ildən bank sisteminin islahatlarının növbəti mərhələsində həyata keçirilən fərdi bankların intensiv bərpa olunması tədbirləri bank sisteminin dayanıqlığının möhkəmlənməsinə və maliyyə vasitəciliyi funksiyasının təkmilləşdirilməsinə kömək etmişdir. Mərkəzi Bank tərəfindən minimal kapitala xüsusi bankların tələbatının mütərəqqi artması və konsolidasiya prosesinin təbliği bank sisteminin əsaslı bazasını möhkəmləndirib, bank sisteminin genişlənməsini təmin etmişdir.

2002-ci ildən bank sisteminin yenidən qurulmasının əhəmiyyətli mərhələsi başlanmışdır. Ölkədə böyük neft gəlirlərinin daxil olmasına nəzərə alaraq, müvəffəqiyyətli neft strategiyasının mənqiqi nəticəsi kimi və banklar öz maliyyə resurslarını strateji məqsədlərə effektiv ötürməyə hazır olduqları üçün inkişaf strategiyası uğurla irəliləmişdir. Strategiyanın əsas məqsədləri neft gəlirlərinin hesabına qeyri-neft sektorunun stimullaşdırılması, əhalinin və regionların bank xidmətlərinə çıxış imkanlarının artırılması və bu əsasda bank sisteminin maliyyə vasitəciliyi funksiyasını inkişaf etdirmək, davamlılığı və bank sisteminin etibarlılığı, bank xidmətləri bazarında sərbəst və sağlam rəqabət şəraitinin təmin edilməsindən ibarətdir.

Hal-hazırda ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bankların sayı 30-dur ki, bunlardan 28-i özəl, yəni kommersiya bankları qalan 2-si isə dövlət bankıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan forex bazarında milli pul vahidi ilə iştirak etmir, əməliyyatlar xarici valyutalar (USD, EUR, JPY, GBP, CHF və s.) əsasında həyata keçirilir.

Ölkəmizdə bank sektorunda kapitalın adekvatlığı sahəsində mühüm tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycan Maliyyə Bazarı Müşahidə Təşkilati (FIMSA) kapitalın adekvatlığının nisbəti

üzrə minimum tələbləri artırmağı planlaşdırıb. 24 May 2019-cu il tarixindən qüvvəyə minən yeni "Bank kapitalı hesablanması qaydaları və onun yetərliliyi" bunu nəzərdə tutur. Yeni qaydalar əsaslı (sistemli) bank konsepsiyasını nəzərdə tutur, belə bankların müəyyənləşdirilməsi meyarları FIMSA tərəfindən müəyyən edilir. Xüsusilə, 1 iyun 2019-cu il tarixli sistem banklarının ümumi kapitalının adekvatlığının minimum əmsali 11% -ə, 2020-ci il yanvarın 1-dən isə 12% -ə (adekvatlıq nisbəti digərlər üçün 10% banklar) çatması planlaşdırılır.

FIMSA-nın məlumatına görə, 2018-ci ildə Azərbaycan bank sektorunun kapitallaşdırılması 4,071 milyard manat təşkil edib, Azərbaycan banklarının aktivləri 29,502 milyard manat, ümumi öhdəlikləri isə 25,43 milyard manat və bank sektorunun xalis mənfəəti 883,6 milyon manat təşkil edib [4].

Ölkəmizdə maliyyə bazarının əsas iştirakçıları

Maliyyə bazarının iştirakçıları arasında ən mühüm yerlərdən birini Mərkəzi Bank tutur. Mərkəzi Bankın maliyyə bazarında fəaliyyəti özünü əsasən valyuta bazarında göstərir, bununla belə o, ölkədə faiz və inflasiyanı da tənzimləyərək ümumi maliyyə bazarı həlqəsinə də təsir göstəmiş olur. MB-in valyuta bazarında əsas rolü valyuta əməliyyatlarının aparılması, müəyyən məqsədlər üçün banknotların alqısı və satqısı əməliyyatlarını həyata keçirməkdən ibarətdir. Mərkəzi Bank inflasiyanın qarşısını almaq məqsədilə notlarını satır, dövriyyədə pul qılıqlı yarandığı zaman isə o, qiymətli kağızların alqısını həyata keçirir. Açıq bazar əməliyyatları bankların likvidliyində və bazardakı pul miqdərində dəyişikliyə səbəb olur. Bankların likvidliyində meydana gələn dəyişikliklər onların vəsaitlərinin həcmində və kredit siyasetinə təsir göstərir.

Cədvəl №1.

Korporativ qiymətli kağızlar

	Korporativ qiymətli kağızlar					bazar payı (%)
	2017	2016		məbləğ üzrə fərq		
	əqd sayı	məbləğ (AZN)	əqd sayı	məbləğ (AZN)		
Korporativ qiymətli kağızlar	2,948	3,659,905,187	3,235	8,746,935,151	-58%	100%
Səhmlər	2,009	2,031,538,583	2,587	913,023,106	2,2 dəfə	56%
Səhm (ilkin bazar)	57	1,871,364,639	133	563,430,807	3,3 dəfə	
Səhm (təkrar bazar)	1,952	160,173,944	2,454	349,592,299	-54%	
Korporativ istiqrazlar	939	1,628,366,604	648	7,833,912,045	-79%	44%
İlkin bazar (manatla)	77	269,845,132	24	7,501,840,000	-96%	
İlkin bazar (xarici valyutada)	33	126,667,725	471	182,755,293	-31%	
Təkrar bazar (manatla)	70	916,697,584	40	73,680,788	12,4 dəfə	
Təkrar bazar (xarici valyutada)	759	315,156,163	113	75,635,964	4,2 dəfə	

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının maliyyə bazarlarına nəzarət palatası.

Mərkəzi Bankın 2013-cü il üzrə hesabatına əsasən məzənnənin əhəmiyyətli möhkəmlənməsinin qarşısını almaq məqsədilə 2.46 mlrd. \$ həcmində xalis valyuta alışi həyata keçirilmişdir. MB tərəfindən həyata keçirilən ABŞ dolları/manat ikitərəfli məzənnəsinin hədəflənməsi rejimi davam etdirilmişdir. İl ərzində manatın ABŞ dollarına rəsmi nominal məzənnəsi cəmi 0,05 qəpik, yəni 0,06% möhkəmlənmişdir. Pul resursları bazarında da əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2013-cü ildə də dövlət qiymətli kağızları ilə əməliyyatlar

üstünlük təşkil etmişdir. Qiymətli kağızlar bazarının həcmi ötən illə müqayisədə 6% azalaraq 8,8 mlrd. manat təşkil etmişdir. Azalma dövlət qiymətli kağızları ilə həyata keçirilən əməliyyatlarda müşahidə olunmuşdur. Qiymətli kağızlar bazarının 80%-i dövlət qiymətli kağızları Bank-daxili Banklararası 56 bazarının (bunun da 98%-i qısamüddətli notlar), 20%-i korporativ qiymətli kağızların (bunun da 43%-i İpoteka Fonduun istiqrazları) bazarının payına düşür [5].

Korporativ qiymətli kağızlar bazarının digər seqmenti olan korporativ istiqrazlar bazası 79%

azalaraq 1,6 mlrd. manat təşkil etmişdir. Bu, 2017-ci ildə dövlətin yerli qiymətli kağızlar bazarı vasitəsilə əhəmiyyətli layihələri maliyyələşdirə bilməməsi ilə bağlıdır. Birinci dövr ərzində korporativ istiqrazlar bazarının azalmasına baxmayaraq, bazarda bazarın həcmi yenidən artıb. Yerli valyutada təkrar yerli valyutada əməliyyatların həcmi 12,4 dəfə artaraq 917 milyon dollara çatıb.

2016-2017-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının kredit siyasetini həyata keçirmişdir və Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı milli valyutada təzyiqi azaltmaq məqsədilə dövlət qiymətli kağızlar bazarda əməliyyatların artım dinamikasını müəyyən etmişdir. Beləliklə, dövlət istiqrazları bazarda 48%, qeyd bazarında isə 19,4 dəfə artmışdır.

Cədvəl №2.

Dövlət qiymətli kağızları

	Dövlət qiymətli kağızları					
	2017		2016		məbləğ üzrə fərq	bazar payı (%)
	əqd sayı	məbləğ (AZN)	əqd sayı	məbləğ (AZN)		
Dövlət qiymətli kağızları	1,096	6,066,555,138	282	836,158,060	7,3 dəfə	100%
Dövlət istiqrazları	487	839,418,428	261	567,402,693	48%	14%
İlkin bazar*	396	794,518,615	207	421,490,193	89%	
Təkrar bazar	91	44,899,814	54	145,912,500	-69%	
Mərkəzi Bankın notları	609	5,227,136,710	21	268,755,367	19,4 dəfə	86%
İlkin bazar**	602	5,185,738,095	21	268,755,367	19,3 dəfə	
Təkrar bazar	7	41,398,615	0	0		0

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının maliyyə bazarlarına nəzarət palatası

2016-2017-ci illər arasında fond birjasında Mərkəzi Bankın notlarının yerləşdirilməsi üzrə 50 tender elan edilmişdir. Qeydlər 2016-ci ildə yenidən satılmayıb, lakin bazar həcmi 41 milyon təşkil edir.

Həmin dövrdə dövlət istiqrazlarının yerləşdirilməsi üçün fond birjasında 45 tender keçirilmiş, nəticədə birinci bazarda imkanların həcmi əvvəlki ilə nisbətən 89% artaraq 795 mln. manat olmuşdur. Bu dövr ərzində manata yerləşdirilmiş qısamüddətli dövlət istiqrazları ilə bağlı qiymətlər üzrə çəkili orta gəlirlilik 10,15%, orta ölçülümiş gəlirlilik isə 13,08% təşkil etmişdir.

Müxtəlif maliyyə bazarlarının fəaliyyət istiqamətləri

Maliyyə bazarlarına daxil olan kredit bazarı – borc kapitalı bazarıdır. O, tədiyyə vəsaitlərinə tələb və təklifin yaradığı şəraitdə meydana çıxır. Kredit bazarının əsasını kreditorlar tərəfindən faiz ödənilmək, müddətlilik və qaytarılmaq şərtində borc verilən pul vəsaitlərinin yenidən bölgüsünü təmin edən iqtisadi mexanizm təşkil edir. Bazarın fəaliyyəti sərbəst pul vəsaitlərini səfərbər etmək və onları kreditə çevirmək qabiliyyətində olan banklar və müxtəlif fondlar vasitəsilə təmin edilir.

Sığorta bazarı - xüsusi sosial-iqtisadi münasibətlər, alış-veriş obyektinin rolü sığortanın qorunması ilə məşğul olan pul dövriyyəsi sektor. Bu bazarın inkişafı və həyata keçirilməsinin obyektiv əsasları gözlənilməz hallarda təhlükəli vəziyyətdə kömək etmək zəruridir. Müasir sığorta təhlükəsizliyinə görə, sığorta əsasən həyat və vətəndaş həyatına bölünür. Sığortanın həyata keçirilməsi baxımından könüllü və məcburi olduğu aydın olur. Azərbaycanda dövlət və sığorta şirkətləri tərəfindən həyata keçirilən sığorta növləri fəaliyyət göstərir.

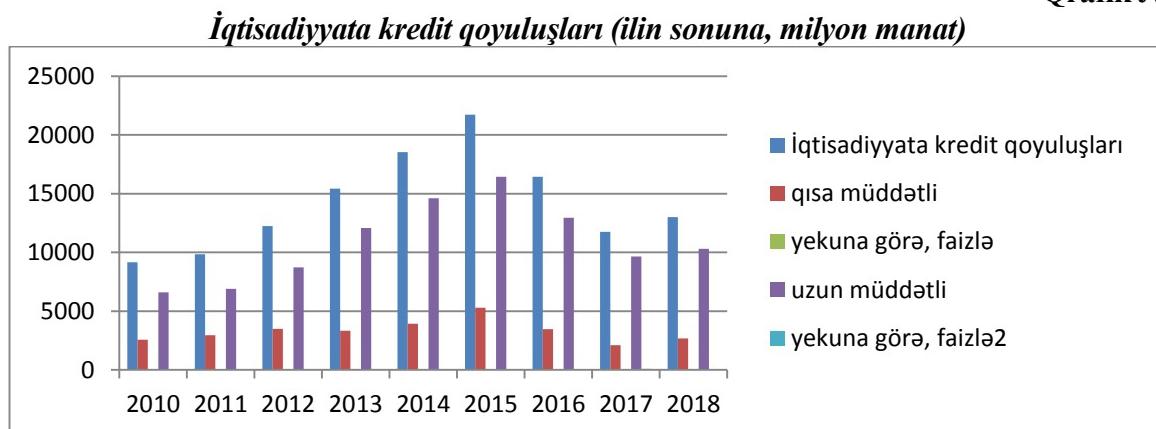
Azərbaycanda sığorta bazarının strukturunu nəzərdən keçirsək görərik ki, sığorta bazarında ən böyük hissə nəqliyyat vasitələrinin icbari sığortasının payına düşür (21.1%). Bundan sonra bazar payı böyük olan digər sığorta növləri tibbi sığorta (17.47%), kasko sığorta (16,56%) və sığortanın digər növləridir (22.98%).

Azərbaycanda 2014-cü ildə səhm bazarında əməliyyat sayı bir əvvəlki ilə görə 1,9 qat, 2,7 dəfə artaraq 1,1 milyard manat səviyyəsinə yüksəlmışdır. Eyni zamanda, hesabat dövründə, hissələrin toplu alış əməliyyatlarında əməliyyatların sayı keçən ilə görə yuzdə 32 nisbətində ar-

tərkən, həcm ortalama 2,3 dəfə artaraq 141,6 milyon manat səviyyəsinə yüksəlmişdir. Dövr ərzində Azərbaycan İpoteka Fondu (AİF) təminatlı istiqrazlarının təkrar ticarətinin aktivləşməsi və bununla birlidə beynəlxalq əhəmiyyətli laiyələrin birja vasitəsilə maliyyələşməsi təşkilati təhvil bazarının yüksək artım dinamikasını təmin etmiş və bazarın bu seqmenti tarix ərzində ən yüksək səviyyəyə çatmışdır. Korporativ istiqrazlar bazarında əməliyyatların sayı ötən il ilə

müqayisədə 46 faiz, həcmi isə 3 dəfə artaraq 3,5 milyard manat təşkil etmişdir. Artım təşkilati təhvil bazarının hər 2 seqmentində müşahidə edilən 43 olumuşdur. Dövr ərzində korporativ istiqrazlar bazarının ən likvid aləti olan AİF istiqrazları təhvil bazarsızlığından əməliyyatları təmin etmək və bazarın bu seqmenti tarix ərzində ən yüksək səviyyəyə çatmışdır. Korporativ istiqrazlar bazarında tarix boyunca iştirak edən ən yüksək göstəricidir.

Qrafik №1.

Mənbə: Azərbaycan Statistika Komitəsinin statistik göstəricisi, Bakı, 2018 [6].

2014-cü il ərzində tək rəqəmli inflasiya göstəricisi şəraitində Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən pul siyasetinin yumşaq və xəbərdarlıqçı xüsusiyyət alması, həm də Maliyyə Nazirliyi tərəfindən mühafizəkar borc siyasetinin tətbiq olunması dövlət qiymətli kağızlar bazarının həcmində əhəmiyyətli dərəcədə təsir etmiş və ümumi olaraq dövlət qiymətli kağızlar bazarı seqmenti 41 faiz azalaraq 4,2 milyard manat olmuşdur. Lakin repo və eks-repo əməliyyatları istisna olmaqla cari il içində dövlət qiymətli kağızlar sektorunu keçən il ilə müqayisədə 29 faiz artaraq 615 milyon manat təşkil etmişdir. Eyni zamanda Maliyyə Nazirliyi tərəfindən 80,3 milyon manat məbləğində qiymətli kağızlar bazarının ən aşağı riskə sahib vasitələr yerləşdirilmiş, bu növ alətlərin təkrar bazar ticarəti isə 27,6 milyon manat məbləğində olmuşdur.

İqtisadiyyatda kredit qoyuluşlarının həcmi 2010-cu ildən başlayaraq 2015-ci ilə qədər artmışdır. Qrafik əsasən iqtisadiyyata kredit qoyuluşları ən yüksək 2015-ci ildə 23 milyon manat dəyərində olmuşdur, sonrakı illərdə isə nisbətən aşağı düşərək tədricən azalmışdır.

NƏTİCƏ

Ölkədə bank sisteminin etibarlılığının artırılması, bank xidmətlərinə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, bank sistemində şəffaflığın səviyyəsinin qaldırılması və beynəlxalq standartlara uyğunlaşmaq üçün müəyyən vəzifələr və strateji hədəflər müəyyənləşdirilmişdir. Bunlara bazar intizamının gücləndirilməsi və effektiv bank nəzarətinin təşkilini göstərmək olar.

Bank sisteminin bütün istiqamətlərdə radical islahatlar və institusional inkişaf sektordakı dərin miqyas və keyfiyyət dəyişikliyinə gətirib çıxarmışdır. İslahatların ümumi nəticəsi maliyyə sabitliyi parametrləri, risklərin idarə edilməsi praktikası və xidmət spektrlərində beynəlxalq standartlara tam uyğun olan bank sisteminin formalasdırılmışdır.

Azərbaycanda maliyyə bazarının formallaşması və inkişafi üçün bir sıra tədbirlər görülmüşdür. Bu tədbirlər borc və ya kredit bazarı, valyuta bazarı və qiymətli kağızlar (və ya maliyyələşdirmə) bazarını əhatə etmişdir. Ölkədəki maliyyə bazarının inkişafi məlumatların alınması ilə bağlı xərcləri azaldır, axtarış materiallarını effektiv la-

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

yihələrlə təmin edir və nəticə etibarilə axtarış materiallarını səmərəli şəkildə bölüşdürür. Maliyyə bazarlarının inkişafı biznesin idarə olunması sisteminin yaradılmasına götərib çıxarır. Beləliklə, səhmlər fond birjasına daxil edildikdə firmalar öz fəaliyyəti barədə lazımı məlumatları təqdim etməlidirlər.

1.Финансы: Учебник / Под ред. Г.Б.Поляка.- М., 2011.

2.Hüseynov Ə.M. Maliyyə nəzarətinin hüquqi əsasları.- Bakı, 2009.

3.Atasov B.X., Novruzov N.A., İbrahimov E.Ə. Maliyyə nəzəriyyəsi: Dərslik.- Bakı, 2014. – 648s.

4.<https://www.fimsa.az/assets/upload/files/MBND%20Trade%20hesabat%202017.pdf>

5. <https://www.cbar.az/>

6. www.stat.gov.az

Алиев А.А.**Оценка деятельности банковского сектора в развитии финансовых рынков в Азербайджане****Резюме**

Статья посвящена развитию финансовых рынков и роли банков в Азербайджане.

Статья также охватывала государственный бюджет, банковскую систему и рынок ценных бумаг. На основе анализа были проанализированы проблемы, выдвинуты предложения и рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: *финансовый рынок, банковское дело, правительство, ценные бумаги, валюта, бюджет, инвестиции.*

Aliyev A.A.**Evaluation of bank sector's activities in development of financial markets in Azerbaijan****Summary**

The article focuses on the development of financial markets and the role of banks in Azerbaijan. The article also covered the state budget, the banking system and the securities market. Problems were analyzed based on the analysis, suggestions and recommendations were put forward to eliminate them.

Key words: *financial market, banking, government, securities, currency, budget, investment.*

Daxil olub: 20.02.2019**Rəy verib:** Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının şöbə müdürü
i.f.d.dos. Mütəllimova V. A.